

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 40 K, na $\frac{1}{2}$ strani 25 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 10 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1903. Leto XX.

Obseg: Mehurji na konjskih nogah. — Na kaj je najbolj paziti pri medenju. — Pospesevanje vintsva s prirejanjem vinskih razstav in vinskih semnje. — Poučno potovanje učencev kmetijske šole na Grmu v Vipavsko dolino. — Oskrbovanje občinskih potov. — Gnojenje travnikov. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Mehurji na konjskih nogah.

Na različnih členih opazamo majhne, kakor oreh debele otekline. Te bule nastajajo na ta način, da se kožica (gožva), ki obdaja člene, napolni s členovim mazilom (s sklepno sluzjo). Podoba 54. kaže zdrav člen v preseku, in sicer je *a* členova kožica, *b* členova duplina z mazilom in *c* sta konca členovih kosti. Podoba 55. pa kaže bolan tak člen, in sicer znači *a* členovo kožico, ki je na desni strani močno vzbuhnjena, *b* členovo duplino z mazilom, *d* je pa bula, napolnjena z mazilom. Večkrat se tudi kitna nožnica napolni s tekočino, kar tudi mehurje na nogah imenujemo. Ti mehurji se nahajajo skoraj izključno samo pri konju; le semintja se kažejo tudi pri delavnih volih.

Vzroki. Mlada, mehkužna in zlasti živina s slabimi členi ima posebno nagnjenost k ti bolezni; ta nagnjenost se pa še poveča, če se živina predobro krmi in mnogo v hlevu stoji. Sicer pa utegne te mehurje vse napraviti, kar člene in kite draži, da se vnamejo. Če konj zdrsne, če napačno stopi ali nerodno skoči, se pretagneje kite, in členi ter se vnamejo, kar povzroči mehurje na nogah. Velika napaka je tudi, če se premladi živini naklada preveč dela. Če hočeš svojega konja ohraniti brez napake, ne nakladaj mu v prvi mladosti preveč dela. Pregrehe, ki se zakrivijo na mladi živini, se nikdar več ne dadó popraviti. Mehurji na nogah nastanejo polagoma, ali se pa kot nasledki vnetja členov in kitnih nožnic hitro prikažejo.

Znamenja. Okoli člena ali kitne nožnice opazimo okrogle (včasih tudi podolgaste), s tekočino napolnjene, mehke, večidel mrzle in neboče, natanko

omejene otekline. (Glej podobo 56. pri *a* in *b*.) Take mrzle otekline ne povzročajo šepanja. Kadar so pa ti mehurji sveži, gorki in boleči, takrat pa živina šepa, ali pa vsaj nekoliko bolj previdno hodi. Če so mehurji nastali po težkem delu, izgubi se kmalu bolečina in šepanje; vendar pa otekline ostane. Členovi mehurji so okrogli, oni kitnih nožnic pa podolgasti. Če na otekline pritismo prst, izteče tekočina iz ene strani na drugo. Mrzli in neboleči mehurji se navadno malo izpreminjajo; poleti se pri obilnem delu malo povečajo, pozimi in sploh pri manjšem delu pa malo splahnejo. Včasih se pa v gožvi napravi nova tkanina, mehurji se izdatno povečajo in povzročajo šepanje. Mehurji na nogah se največkrat in najrajši prikažejo na vsaki strani bicljevega člena; tu opazamo na vsako stran eno, debelemu orehu podobno, bolečo ali nebolečo otekline. Na skočnem členu se nahajajo mehurji večkrat na znotranji kakor na zunanji strani. Na kolenu sprednje noge dosežejo mehurji velikost gosjega jajca in imajo okroglasto ali podolgasto podobo. Mehurje na nogah razločujemo v sveže, vnetljive, ki so se šele prikazali in povzročajo šepanje, in v zastarele, neboleče.

Navadno mehurji na nogah niso nevarni; šepanje povzročajo le frišni in vnetljivi mehurji. Vendar se konjski kupci teh mehurjev ogibljejo, ker jim naznanjajo slabe noge. Pri hudem in silnem delu se zastareli mehurji večkrat vnemó, v gožvi se napravi nova tkanina in včasih zaraditega ves člen odreveni. Navadno pa zastareli mehurji vedno enaki ostanejo, ki živine nikakor ne nadlegujejo; mehurji žalijo oči in so napaka lepega konja. Če se pri žrebetih, ki niso bili še vpreženi, na nogah prikažejo mehurji, je to

vedno slabo znamenje; taka žrebeta imajo slabe noge in ne bodo nikdar dobri konji. Pri nakupu se moramo takih žrebet vedno ogibati.

Pri ozdravljanju moramo najprej skrbeti za počitek in za zadostno nasteljo. Pri vnetljivih mehurjih rabimo od začetka prav pridno hladilne reči; v ta namen pokladamo na nogo mrzle ovitke, nogo pa izpiramo z mrzlo vodo ali pa postavljamo konja v vodo. Mrzli obkladki se prav preprosto devljejo na noge kakor kaže podoba 57. Okol noge se namreč ovijejo cunjje, ki se primerno pritrdijo, na pr. z motvozom ali s slamo, ter se pogostoma polivajo z mrzlo vodo. Ko se je vnetje izgubilo in sploh pri vseh zastarelih mehurjih povijamo nogo prav trdo s povojem. V to svrhu se kupijo posebne nogavice, kakršne kaže

podoba 58. Da je na buli pritisk močnejši, se tamkaj nogavica podloži s predivom, kakor kaže črka *a* na podobi 58. Povoja pa ne smemo dalj časa puščati na nogi kakor četrt ure; vsak dan to lahko večkrat ponavljamo. Dobro zdravilo je tudi žveplena kislina; vzame se del žveplene kisline na 12 delov vode, in ta tekočina se vsak dan po dvakrat vmencava v mehurje. Jodovo mazilo se tudi večkrat z dobrim uspehom rabi. Zastarele mehurje peremo večkrat z lugom ali z milnico; to pa se mora dalj časa ponavljati, če hočemo imeti kaj uspeha. V zastarele mehurje tudi vmencavamo ostra zdravila (del španskih muh in tri dele terpentina zmešamo z mastjo v mazilo), ali jih še celo žgemo z razbeljenim železom. Kmetovalcem samim moremo glede zdravljenja mehurjev priporočati le tole: Novo nastale, vnetljive in boleče mehurje obkladajte prav pridno z mrzlimi obkladki, zastarele, neboleče mehurje pa pustite pri miru, ker konja ne nadlegujejo, ali pa pokličite zvedenega živinozdravnika.

Na kaj je najbolj paziti pri medenju.

Pri medenju smetane moramo najbolj paziti na njeno toplino. Če smetana nima prave toplote, potem smo na škodi v dvojnem oziru, in sicer zaradi tega:

1. ker dobimo slabše in vsled tega manj vredno presno maslo, in
2. ker dobimo tudi manj presnega masla.

Če je smetana premalo shlajena, kar se rado dogaja v poletnjem času, potem dobimo mehko in mazavo presno maslo, ki nima prave barve niti pravega okusa. Tako maslo se tudi gnosti ne da. Če ga še tako močno shladimo in strdimo, vendar ne dobimo nikoli pravega masla. Tako maslo se tudi pozneje ne da več dobro izgnesti, ampak ostane mazavo, in če ima kaj več zraka v sebi, tudi penastomazavo.

To je prva in glavna napaka, ki jo imamo pri maslu, če smetane dosti ne shladimo. To pa še ni vse!

V takem slučaju se pridruži še druga hiba, ki ni nič manj škodljiva, in sicer ta, da dobimo manj presnega masla. To je napaka, ki bi morale nanjo obračati posebno pozornost naše mlekarne, ki trpijo

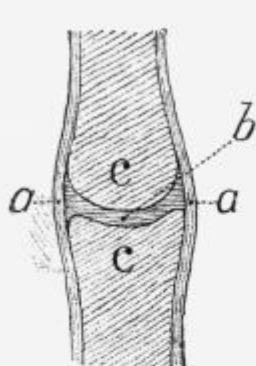
sicer škodo, ki lahko znaša po več stotakov na leto.

Smetana obstoji, kakor znano, iz samih toščnih kroglic, ki se z medenjem strdijo v presno maslo. Z medenjem se pa nikdar ne strdijo vse te kroglice v maslo, ampak vselej jih ostane nekaj v pinjencu, in zato tudi vidimo, da ima vsak pinjenec (pinjeno mleko) nekaj toščobe v sebi. Dogaja se pa, da ima včasih pinjenec več toščobe v sebi kakor je treba in kakor je prav. To se navadno

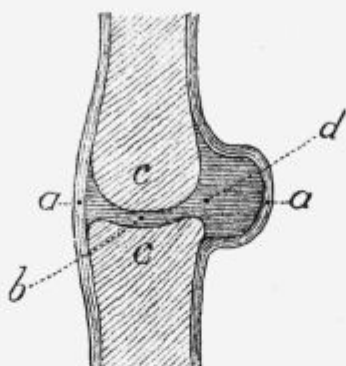
opazuje, če je bila smetana premalo shlajena. Da trpimo v tem slučaju škodo, je jasno, kajti namesto da bi se toščne kroglice izpremenile v maslo, zastajajo v pinjencu, ki nima nikake prave vrednosti. Če smo dobili mehko maslo, smo lahko uverjeni, da smo dobili tudi manj masla, zato pa več pinjenca, oziroma pinjenca, ki ima več toščobe v sebi.

Z očmi se seveda ne da lahko spoznati, koliko toščobe ima pinjenec v sebi. Natančno in hitro se pa o tem prepričamo, če imamo Gerberjev toščemer, ki je znan tudi pod tujim imenom „acidbutirometer“.

S to pripravo se je dognalo, da naj ima pinjenec 0.1 do 0.4 %, t. j. desetinko do štiri desetinke odstotka toščbe. Če je le toliko toščobe v pinjencu, potem se je dobilo iz smetane zadosti masla; v tem slučaju je bila tudi toplina pri medenju primerna. Če se pa pokaže v pinjencu 0.5 do 0.6 %, torej petinka do šestinke odstotka toščobe, potem je pa treba toplino smetane vsekakor znižati, in sicer za 1/2 do 1 stopnje. Če pa najdemo z Gerberjevim toščemerom v pinjencu 0.7 %,

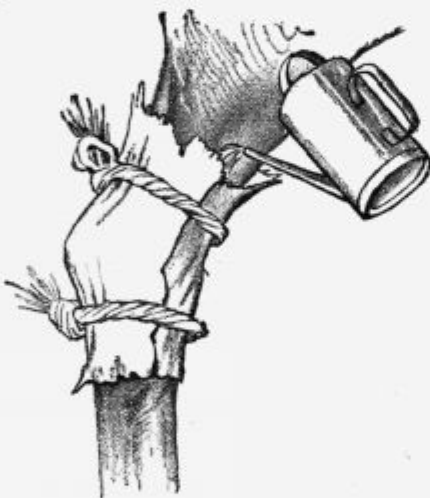
Podoba 54.

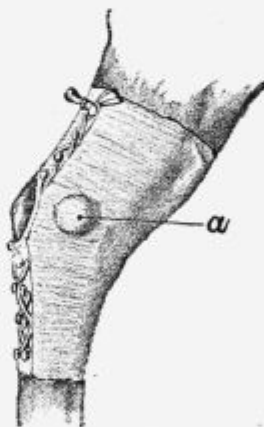
Podoba 55.

Podoba 56.

Podoba 57.

Podoba 49.

ali celo več toliščobe, potem nam ta množina jasno kaže, da je bila toplina smetane previsoka. V takih slučajih dobimo zmeraj mehko maslo in malo masla.

Pazimo torej na pravo toplino pri medenju smetane, kajti po nji se najbolj ravna uspeh medenja. Koliko pa naj znaša pravzaprav toplina smetane? Ta se ravna po raznih okolnostih, tako da jo je treba v vsakem slučaju posebej doznati. R.

Pospeševanje vinstva s prirejanjem vinskih razstav in vinskih semnje.

Vsled vedno večjega pridelovanja in vsled uvažanja tujega vinskega pridelka je postala kupčija z domačim vinom jako klaverna, tako da mora vinogradnik rabiti vsa mogoča sredstva, da svoj pridelek pravočasno in po zmerni ceni spravi v denar.

Še pred malo leti so imela vina povsodi, posebno pa po Kranjskem, jako visoko ceno, ter so se prav kmalu razprodala, četudi niso bila posebno dobra. Sedaj se je pa kupčija precej zajezila, ker se vinski trgovci in gostilničarji zalagajo le bolj s tujimi in cenimi vini in napravljajo tako veliko konkurenco domačim vinom.

Skrbeti je torej sedaj, da se na kak način zopet privabijo tujci in kupci v domač kraj, da se vinska kupčija zopet nekoliko oživi.

To je mogoče doseči s pridelovanjem dobrega vina, z umetnim kletarjenjem, z nastavljanjem primernih cen ter s prirejanjem vinskih razstav in vinskih semnje.

Dobra, fina in zdrava ter stanovitna vina se dosežejo s sajenjem kraju primernih, dobrih, zlahtnih, v mrzlih krajih zgodaj zorečih vrst ter s pravilnim ravnanjem z moštom in vinom v kleti. Da se pa kupci privabijo v kraj, je treba določiti gotove, pa zmerne cene za ves okraj ter to razglasiti po listih; še večja privlačna sila so pa grozdne in vinske razstave ter vinski semnji.

Na grozdnih razstavah se kupci še pred napravo vina prepričajo, kakšen pridelek je pričakovati v dotičnem letu, in če kdo hoče, lahko kupi že grozdje ter napravlja sam vino. Na vinskih razstavah se pa nudi prilika, brez posebne zamude časa in brez iskanja po gorah prepričati se o dobroti novega vinskega pridelka, in ker se na takem trgu zbirajo vinogradniki iz najrazličnejših vinskih goric, si vsak trgovec lahko nabavi poljubno množino vina razne dobrote in po raznih cenah.

Taki vinski semnji bi se morali prirejati v vsakem večjem vinskem, blizu železnice ležečem kraju po 2 do 3 krat na leto, in sicer prvič meseca novembra, drugič spomladi in tretjič, če treba, še poleti. Na take vinske semnje pa ne da bi vinogradnik pripeljal velike sode vina, marveč zadostuje, da prinese vzorce kakih 2 do 3 litrov. Fr. Gombač.

Poučno potovanje učencev kmetijske šole na Grmu v Vipavsko dolino.

(Opisal drugoletnik J. Lovrač.)

(Konec.)

Na poti v Vipavo.

Drugo jutro smo sedli ob sedmih na vozove in smo se odpeljali najprej v Prestranek. Tukaj je žrebetišče, ki je zasebna last našega presvetlega cesarja. To smo si ogledali pod vodstvom g. kontrolorja. Žre-

betišče obstoji iz štiristranske, velike stavbe in sredi nje je prostorno dvorišče. Vsa stavba je razdeljena v 6 hlevov. Posamezni hlevi so približno 30 m dolgi, 10 m široki in 4 m visoki. Ta čas so bila žrebeta le v dveh hlevih, dočim so bila druga žrebeta na paši. Žrebeta hodijo v Prestranek iz Lipice v starosti 4 mesecev. V enem hlevu smo našli 20 letošnjih žrebet, v drugem pa 32 enoletnih žrebičkov. Vsi so lipiškega plemena, ki se odlikuje po svoji vztrajnosti, po lepi vnanosti in hitrosti. Tukaj ostanejo žrebeta do 4. leta, potem pa pridejo na Dunaj v jahalnico. S 7—8 letom se začno rabiti za pleme. Tudi par starejših žrebcev smo videli in dve muli, ki jih rabijo za vprego. Razentega smo si ogledali tudi stroj za košnjo sena in malo gozdarsko drevesnico.

Zanimal nas je ta kraj tudi zaradi tega, ker je zelo ugoden za sadjarstvo. Dočim smo drugod videli prazno drevje, ki mu vrhutega listje odpada zaradi bolezni „fusikladij“, je tukaj drevje zdravo in s sadjem obloženo.

Na poti v Vipavo smo se ustavili še trikrat, namreč v Orehku, v Hruševju in na Razdrtem. V Orehku smo mimogrede ogledali pri veleposestniku g. Dolencu stiskalnice za seno, v Hruševju pa sirarnico podnanoške mlekarske zadruga in malo drevesnico nekdanjega učenca naše šole.

Mlekarska zadruga v Hruševju se ukvarja z izdelovanjem sira. Členov ima 141. Na dan dobiva 300—400 l mleka in ga plačuje po 10 h l. Sir prodaja letos po 1.40 K kg. Sirarnica je v neki pritlični hiši in je v zglednem redu. Posebno nam je ugajal lepi in dobri sir, ki ga tamkaj izdelujejo.

Mlekarska zadruga bo tukaj gotovo dobro uspevala, kajti kraj je za živinorejo pač ugoden. Zemlja je tukaj travorodna. V teh krajih se rabi zaradi tega tudi takozvano orniško kolobarjenje, pri katerem se njive nekaj časa obdelujejo kot take, potem se pa pu-te, da se obrasejo s travo. Ko trava ne daje več dovoljnega pridelka, se zopet preorjejo.

Ob enajstih smo dospeli na Razdrto. To je majhna vas ob vznožju Nanosa, ki tik za njo vzdiguje veličastno svojo sivo glavo proti nebu. Ker smo imeli do kosila še precej časa, smo šli na Žingarico, grič, s katerega je krasen razgled po Vipavski dolini in na zadaj stoječe planine.

Ob dveh smo zopet sedli na vozove in smo se odpeljali proti Vipavi. Doli po Rebernici nam je zrak postajal zmeraj toplejši; tudi skržadi so se pridno oglašali. Vse je kazalo, da bomo skoraj v Vipavski dolini.

V Vipavski dolini.

Tukaj smo se najprej ustavili v Lozicah pri bivšem učencu naše šole g. Žvanutu. Ta nas je spremil do Št. Vida, kjer smo si ogledali veliko trtnico ondotne kmetijske podružnice. Ta trtnica se nahaja na treh krajih. Pomnožuje se v nji laški rizling, beli burgundec, zelen, silvanec, pinola, grganja in gnjet. Vzgaajajo se cepljenke največ potom čimčastega načina, t. j. z zelenim cepljenjem v trtnici. Ta način so iz znanih vzrokov drugod že opustili. Tudi tukaj imajo z njim slabe uspehe. Cepijo pa tudi s pomočjo zamaškov, le stratifikacijskega načina ne izvršujejo, ker ga še niso preskusili. Matičnjakov trtnica nima, ker dobiva podružnica ves potrebni ameriški les od države.

Tukaj, v Št. Vidnu, smo si ogledali tudi drevesnico kmetijske podružnice, kjer se vzgajajo hruške, jabolane, češnje in marelice.

Poljedelstvo v Vipavski dolini je drugačno kakor pri nas. Med njivami so povsodi trte, kakor nekake žive ograje. To so njivske plante. Pa tudi sadno drevje se vidi med njivami. Žita se malo prideluje, zato pa več koruze in krompirja.

Proti večeru smo si ogledali še vzorni vinograd kmetijskega društva v Zabricu. Zasajen je s pinolo, s španjolom, z zelenom i. t. d. Od tukaj so se videli v nasproti stoječem hribovju krasni uspehi pogozdovanja.

Prenočevali smo v trgu. Spalo se je to pot dobro, ker smo bili pošteno trudni.

Drugi dan zjutraj (30. julija) smo šli najprej v klet „Vipavskega kmetijskega društva“, kjer so nam pokazali vinsko cedilo novejšje sestave, ki stane 2400 K. To je velika vsota, a reklo se nam je, da bo že skoraj izplačana, ker je poraba cedila tako koristna, da bi večja vinska trgovina dandanes ne mogla biti brez njega. Videli smo vse, kako se stroj sestavi in kako se z njim dela; videli smo pa tudi uspeh precejanja. Prej motno vino, da ni bilo skoz kozarce videti, je bilo precejeno čisto kakor kristal. Sestavljanje stroja je sicer zamudno, zato pa stroj jako hitro dela, tako da na dan očisti tudi 80 hl vina.

Od tukaj smo odšli v grad Lože, kjer smo si v spremstvu lastnika g. Majerja ogledali njegove vinograde. To so krasni, veliki nasadi, zasajeni s samimi finimi vrstami. Trte so radi ugodnih rastnih razmer sajene jako vsaksebi. Vrste so namreč 1,5 m druga od druge, v vrstah so pa trte po 1 m narazen. Kolone se vežejo na žico, da jim burja ne more škodovati. Okoli vinogradov je povsodi nasajeno sadno drevje, posebno marelice.

Nazadnje smo si ogledali še posestvo in prostore nekdanje naše šole na Slapu. Posestvo je last g. grofa Lanthierija, ki ga je bil brezplačno prepustil deželi za napravo šole. Nekdanji šolski vinogradi so se opustili, zato so se pa napravili novi nasadi. Pred odhodom smo ogledali še vinsko klet in pred kletjo smo pokušali razna izborna vipavska vina.

S Slapa smo se odpeljali nazaj v Vipavo, kjer smo končali svoje potovanje. Tukaj smo se poslovili od svojih gospodov učiteljev, in drug drugemu vesele počitnice želeč smo odšli vsak na svojo stran.

Oskrbovanje občinskih potov.

(Odgovor na mnoga vprašanja).

Zadnji čas nam dohaja mnogo vprašanj o oskrbovanju občinskih potov. Vsak vprašalec se obenem pritožuje o slabem stanju teh potov. Da se je občinstvo pričelo brigati za to zadevo, je prav veselo znamenje, kajti dobra pota, naj bodo državna, deželna, okrajna ali občinska, so za napredek ravno tako potrebna, kakor umno kmetovanje. Če se pomisli, koliko časa se izgubi na slabih potih, koliko trpi na njih živina in orodje, potem mora pač vsak umen gospodar težiti po dobrih potih in bo celó sam skrbel, da bodo njegova zasebna poljska pota v najboljšem stanju. Da nam ne bo treba odgovarjati na vsako vprašanje posebej o ti zadevi, smo ukrenili objaviti vsa zakonska določila, ki se tičejo vzdrževanja občinskih potov.

Že § 28. občinskega reda, ki našteva, kaj spada v področje občine, Pravi v tretji točki, da mora občina

skrbeti, da se ohranijo in strde občinske ceste, pota, prostori in mostovi ter da se brez nevarnosti in teževe hodi in vozi po cestah in vodah in da se polja varujejo škode.

Podrobna določila o oskrbovanju občinskih potov na Kranjskem ima pa zakon z 28. dne julija 1889. l. o napravljanju in vzdrževanju javnih neerarških cest in poti, iz katerega navajamo tu merodajne paragrafe.

§ 4. Občinske ceste in občinske poti so tiste javne, v nobeno drugo vrsto cest spadajoče ceste in poti, ki posredujejo javni promet znotraj občine ali s sosednimi občinami ali važnimi cestami.

§ 7. Z mostovi in drugimi cestnimi stavbami je navadno ravnati kakor z deli tiste ceste, na kateri se nahajajo.

Izjemno se pa smejo z ozirom na svojo važnost in dragost šteti za samostalne stavbe ter dejati glede napravljanja in vzdrževanja v kako drugo, višjo vrsto nego v katero spada dotična cesta.

Z brvmi kot deli javne peš-poti (steze) je ravnati kakor z mostovi.

§ 18. Vsaka občina je navadno dolžna skrbeti za to, da se pravilno delajo in vzdržujejo občinske ceste in občinske poti, mostovi in brvi v njenem ozemlju.

V kolikor pa obstajajo glede vzdrževanja posameznih občinskih cest in občinskih poti, potem mostov in brvi posebni skladi, ostanejo še nadalje. Ako se pa predrugačijo okoliščine, se smejo ti skladi premeniti.

§ 19. Ako dela kaka občinska cesta ali občinska pot mejo med dvema občinama, delati in vzdrževati jima je to cesto ali pot navadno skupno in po enakih delih; ako pa tako cesto ali pot rabi posebno ena občina, trpeti morata potem udeleženi občini dotične troške po razmeri, to je v deležu, ki se zračuni in določi z ozirom na njeno uporabo.

Isto velja tudi glede naprave in vzdrževanja mostov in brvi, držečih čez vode in jarke, ki delajo mejo.

§ 20. Dolžnosti, ktere se glede popolnega ali delnega vzdrževanja posameznih cestnih kosov in mostov opirajo na posebne pravne naslove, obstajajo veljavne za vsako vrsto cest.

§ 21. Od posameznih občinskih oddelkov in od posameznih posestnikov, od obrtnih, rudarskih in trgovinskih podjetij in drugih posamnih (fizičnih) in jurističnih oseb, ki ceste ktere koli vrste, poti, mostove in brvi, na katerih ni nobene mitnice, rabijo navadno v večji meri, se smejo po razmeri porabe zahtevati doneski za njih vzdrževanje.

Donesek se določi po dogovoru, in če pri okrajnih ali občinskih cestah in občinskih potih ne pride do tega, mora določiti deželni odbor visokost doneska po razmeri večje porabe.

Ako se pri deželnih cestah ne doseže tak dogovor, razišči o visokosti doneska deželna vlada, zaslišavši prej deželni odbor.

Pri strankah, ki donajajo za vzdrževanje dotične ceste že vsled obstoječega sklada, se je ozirati na te doneske pri določitvi izrednega cestnega doneska.

Gnojenje travnikov.

(Po E. Vitku, asistentu na kmetijsko-fiziološkem preskušališču c. kr. tehniške visoke šole v Pragi.)

Današnji razvoj naših kmetijskih razmer opozarja kmetovalca bolj in bolj na večjo važnost živinoreje. V živinoreji pa moremo napredovati le tedaj, če ni slišati vednih tožb o pomanjkanju klaje, kakor se pogosto

dogaja tuintam. Da nam primanjkuje klaje, je največkrat vzrok to, ker travnike nezadostno ali jih celo nič ne gnojimo in jih premalo namakamo.

Če pomislimo, da se samo na Češkem na 322.007 hektarih, na Moravskem na 151.165 ha in na Šlezkem na 30.028 ha, torej skupaj na 706.200 ha seno prideluje, in če dalje pomislimo, da se po statističnih podatkih sploh na Češkem 31.6 met stotov, na Moravskem 33 m. st. in v Šleziji 19.9 m. st. na 1 ha sena prideluje, in če računamo po povprečnem donesku 30 m. st. na ha, dobimo vsoto, ki se da pri umnem gnojenju najmanj za 50% zvišati.

Profesor dr. J. Stoklasa, vodja kmetijsko-fiziološkega preskušališča v Pragi, se že več let peča s poskušnjami umnega gnojenja travnikov, ter se je prepričal, da se da pridelek sena na Češkem po rabi fosforove kisline, kajnita in apna za 30 do 50 met. stotov zvišati, kar pomeni, da se da pridelovati po 60 do 80 met. stotov sena na ha, in sicer izborne kakovosti.

Recimo, da bi se sploh le 60 m. st. sena na 1 ha pridelalo, tedaj bi se prejšnji pridelek podvojil, in tako bi dobili letnega pridelka na Češkem za 78.301.050 K, na Moravskem za 23.124.750 K in na Šlezkem za 4.504.200 K vrednosti, dasi smo glede na večjo množino primerno nižjo ceno v poštev vzeli, čeprav se nam to glede na večje število živine ne zdi prav.

Žal, da naši kmetovalci dosedaj gnojenje krmskim rastlinam premalo upoštevajo, vkljub temu, da se zemlja leto za letom čimdalje bolj izcerpava. Tekom enega leta že se travnikom s pridelkom 60 q sena na 1 ha odtegne 95 kg kalija, 36 kg fosforove kisline in 93 kg dušika.

Da je nadomestek redilnih snovi za naše travnike dosedaj nedostaten, sledi že iz tega, da se zguba redilnih snovi pri navadnem gnojenju niti za polovico fosforove kisline ne nadomesti. Tako ravnanje s travniki ima to posledico, da sladke in dobre trave ginejo, njih mesto pa zavzame manj vreden travniški plevel, ki manj redilnih rastlinskih snovi potrebuje, nasproti pa tem večjo moč razvija, da si iz zemlje potrebne redilne tvarine pridobiva.

Kdor je imel priliko opazovati, kako v inozemstvu skrbe za razvoj travniških rastlin, se bo prepričal, da je treba velikega napora, da se to popravi, kar se je pri nas leta in leta zanemarjalo.

Dandanes lahko z odločno sigurnostjo računamo, da na naših travnikih klajne rastline izborne kakovosti uspevajo, če umno uporabljamo fosforovo kislino, kalij, oziroma dušičnata gnojila — posebno čilski soliter poleg zadostne množine apna — ter da se lahko prebavne beljakovine, ogljikovi hidrati in maščobe v rastlinah izdatno pomnože.

Dosedanje preskušnje nas uče, da je Tomasova žindra izborna gnojilo, ki ima v sebi fosforovo kislino in apno, kajnit pa kalij. Tomasova žindra ima fosforovo kislino v takem stanju, da jo organske kisline, ki se neprenehoma tvorijo v zemlji, lahko topé. To svojstvo Tomasove žindre je neprecenljive vrednosti za razvoj dobrih in pretečnih travnih in deteljnih vrst; ravnotako tudi za razvoj tistih bakterij, ki v zemlji dušik namnožujejo.

Na kisli zemlji ne uspevajo niti dobre trave, niti dobre detelje, in Tomasova žindra je ravno v ta namen pripravna, ker preprečuje v zemlji kisline s tem, da jih veže, važna fosforova kislina se pa oprasča, da jo korenine lahko povzivajo.

Dalje ima vedno oprasčanje fosforove kisline z Tomasove žindre in vezanje organskih kislin po apnu

zelo velik vpliv na bakterije, ki upodabljajo dušik iz zraka.

Organske kisline služijo vezane bakterijam v hrano, in če pomislimo, da se v zemlji nahaja tudi fosforova kislina ter kalij in magnezija iz kajnita, potem vidimo, da dobivajo bakterije vsa potrebna redilna sredstva za njih krepki razvoj.

Dušik pa ne pomnožujejo edino zemeljske bakterije, ampak tudi detelje, ki tvorijo na svojih koreninicah buncice, v katerih bakterije predelajo mnogo dušika iz zraka. Če gnojimo s Tomasovo žindro in s kajnitom, potem ne potrebujemo mnogo čilskega solitra, čeprav se ga — kakor kažejo najnovejše skušnje — nekoliko dobro poplačala.

Po delavnosti bakterij se v enem letu na 1 ha travnika v rastlinah nabere do 130 kg dušika. Poskušnje gnojenja, ki smo jih izvrševali na našem poskušališču, so nas popolnoma prepričale, kar smo ravno povedali.

Izid poskušenj, ki smo jih izvršili na parcelah v meri 0.25 hektara, je bil preračunjen na 1 ha naslednji: Sena na negnojenem delu je bilo 38.8 met. stotov, na gnojenem delu s 500 kg Tomasove žindre in 500 kg kajnita 74.2 met. stotov.

Vsled gnojenja s Tomasovo žindro in s kajnitom se je pridelek sena pomnožil za 35.4 met. st., kar dá vrednosti K 202.4, po 6 K met. stot.

Stroški gnojenja znašajo le K 94.90, in tako se je vsled gnojenja dosegel večji pridelek za 162.50 na hektaru. —

Iz navedenih podatkov je očividno veliki dobiček, ki nam ga nudi gnojenje travnikov. Travniki z bujnimi krmskimi rastlinami so velike važnosti za kmetijstvo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 153. Kje bi dobil butirometer za določevanje množine tolščobe v mleku in koliko stane? (I. L. v J.)

Odgovor: Butirometri se dobivajo pri vsaki tvrdki, ki se peča s prodajo mlekarških potrebščin. Butirometer se imenuje pravzaprav le steklena cev s kavčukovim zamaškom, v kateri se mleko preskuša. Ta cev stane le 2 K 40 h, a poleg nje je potrebna še cela vrsta drugih priprav, in glavna reč je aparat, kamor se devlje butirometer, da se s sredobežno silo izloči tolščoba. Dosedaj smo imeli le priprave po dr. Gerberju, katerih je najmanjša stala 60 K. Prav v zadnjem času je pa izumljena priprava z imenom „perpleks“, ki stane samo 35 K. Ta priprava, ki se dobiva pri tvrdki Alfa-Separator v Gradcu, sestoji iz sredobežnega stroja, 2 butirometrov, mere za mleko in alkohol, stala za butirometer, priprave za segrevanje i. t. d.

Vprašanje 154. Imam jako dobro sedemletno kobilu, ki je bila dosedaj krotka, in tudi lansko leto, ko se je gonila. Takrat sem jo tudi pripuščal, a se ni ubrejila. Sedaj se je pa zopet pričela goniti, in to trpi že več tednov, ter je taka postala, da nihče ne sme blizu zadnjega konca, in če jo hočem vpreči, bije okol sebe, da vse razlene. Žrebca niti blizu ne pusti. Dajal sem ji že kafro, a brez uspeha. Ker je kobilu zelo dobra, bi jo nerad izgubil, zato prosim sveta, kaj naj počnem in ali se kobilu res more rezati, kakor sem čul, kdo bi to zvršil in koliko bi stalo?

Odgovor: Bolezen pojatnost (nimfomanijo), ki jo ima Vaša kobilu, povzročajo bolezni v jajniku, v maternici ali na vnanjih delih spolovil. Te bolezni so začasno ali trajno vnetje jajnika, vsled cistoidov ali jetike, potem jetika v maternici, ali pri kobilah tudi zaprtje materničnega ustja vsled navala krvi v spolovila zaradi izpuščaja. Mi Vam toplo svetujemo poklicati živinozdravnika, da dožene vzrok pojatnosti.

Če ima kobila izpuščaj na sramnici, ki je nalezljiv, se ta ozdravi, in pojatnost preneha. Če je bolezen posledica trajne bolezn, se ta ozdravi, in pojatnost preneha. Sploh uči izkušnja, da pojatnost po preteku več mesecev preneha. Če je bolezen posledica trajne bolezn v jajniku, potem je edino sredstvo rezanje. Če bi kdo pri nas hotel in mogel to operacijo izvršiti, nam ni znano. Pri jetičnih živalih pa rezatev ni umestna, ker živali za rezatvijo poginejo.

Vprašanje 155. Ali je čiščenje sadnega mošta zavisno od gotove toplote, ali se tudi v mrazu kleti učisti, oziroma povre? Ali je mogoče sadni mošt očistiti ne da bi izgubil začetno sladkobo in kako je to narediti? Koliko časa se sadni mošt drži? (A. L. v T.)

Odgovor: Pozna se Vam, da niste iz vinorodnih krajev in da prav nič ne poznate kemije vina. Kar Vi vidite v čiščenju mošta, to je posledica kipeanja (vrenja). Iz tega staljšča je čiščenje vina pač zavisno od toplote, ker se mošt le tedaj hitro učisti, če najprej pokipi; a mošt more kipeati le ob pravi toplini (18°C), pokipi pa tem hitreje in popolneje, kolikor primernejša je toplina. Če se pa toplina zniža, potem kipeanje preneha, zato ni izključeno, da bi se vino počasi ne učistilo, a ostalo bo sladko, in ko se spomladi klet segreje, se kipeanje vnovič vname, mošt postane moten in se šele tedaj učisti, ko dokipi. Tako pomladansko kipeanje pa lahko mošt pokvari, če drože niso ostale zdrave. — Glede Vašega drugega vprašanja, Vam odgovorimo, da je to mogoče, in sicer tem potom, da se kipeanje prepreči in se potem mošt pusti, da se učisti. Kipeanje se prepreči z nizko toplino, z močnim zažveplanjem ali s salicilno kislino. Zadnje sredstvo ni dopustno, ker je salicilna kislina škodljiva. — Pravilno prirejen sadni mošt se lahko drži več let, kakor vino.

Vprašanje 156. Če ni dosti hlevskega gnoja, ktera umetna gnojila naj se rabijo za trte in kdaj naj se gnoji?

Odgovor: Pri gnojenju hodijo le tri redilne snovi v poštev: fosforova kislina, kalij in dušik. S čim se prvi dve snovi vinogradu dasta, se lahko hitro odloči. Fosforova kislina se da s Tomasovo žindro, kalij pa s kalijevo soljo. S tema gnojiloma lahko trti naenkrat za štiri leta ali še več postrežemo. Dušik moremo trtam dati s žilskim solitrom ali s kakim amonijakovim gnojilom; žal, da to gnojenje zadostuje potem le za eno rast, ali pa še za to ne za vso. S žilskim solitrom bi na pr. priporočali gnojiti napol v prvi kopi in napol v drugi kopi. Tako pogosto gnojenje, najmanj vsakoletno ali celo dvakrat na leto, je pa pri vinogradih težko zvršljivo in tudi drago, poleg tega se pa veliko dragega dušika pogubi. Poiskati nam je torej za vinograd dušičnato gnojilo, ki se počasi razkrajja in dolgo časa v zemlji deluje. Tako gnojilo je rožena moka, to so v moko zmleti odpadki rogov, parkljev in kopit. Mi Vam priporočamo pognojiti vinograd jeseni z zmesjo Tomasove žindre, kalijeve soli in rožene moke. In sicer je to zmes zakopati v jarke med trte kakor hlevski gnoj, pri čemer je pa paziti, da gnojila ne pridejo tik korenin. Umetna gnojila po vrhu pesipati in samo podkopati v vinogradu ne gre, ker redilne snovi potem prepečasi in nezadostno dobajajo h koreninam in se le pri vrhu rastoči plevel bujno razvija.

Vprašanje 157. V svoji hiši mislim napraviti elektriško razsvetljavo (8 žarnic po 5 sveč) z majhnim dinamo, ki ga bo gonila ob hiši tekoča voda. Moram li imeti v to svrhu dovoljenje od okrajnega glavarstva? (I. L. v J.)

Odgovor: Vaše podjetje je deliti v dva dela: v vodno in v elektriško napravo. Če je voda Vaša zasebna last in ne segate v kake tuje pravice, potem Vam za vodno napravo ni potrebno dovoljenje okrajnega glavarstva; v nasprotnem slučaju je seveda uvesti vodopravno postopanje potom okrajnega glavarstva. — Za elektriško napravo Vam istotako ni potrebno dovoljenje, dok'er jo rabite zase in ne za obrtovanje. Za

napeljevanje žice po javnih potih in čez nje mora pa dati dovoljenje e kr poštno in brzojavno vodstvo.

Vprašanje 158. Pri moji šestnajstmesečni žrebici sem zapazil, da jo vsako jutro prijema v zadnji nogi krč. Odkod je prišel krč konju v noge in kako ga je odpraviti? (J. D. v S.)

Odgovor: Najprej bi bilo dolociti, če ima Vaša kobila res krč, če niso znaki, ki jih imate Vi za krč, morda le posledice bolečin, ki prihajajo od kake bolezn v nogi, na pr. od vnetja kit, kopita i. t. d. To seveda more določiti le živino-zdravnik. Če pa ima žrebica res krč, potem je to čutnična bolezen, ki prihaja iz možgan, oziroma iz hrbtenice, ali pa je posledica prevelikega utrujenja gotovih delov mišičevja na nogi. Zadnje je prav lahko mogoče pri Vaši žrebici, ki je gotovo veliko preveč v hlevu, ne da bi skrbeli za primerno skrb za kopita. Če se kopita ne spodrezujejo prav in pravočasno, dobe vsled tega, ker jih žival ne more pri tikanju naravnim potom obrabiti, nepravilno obliko, vsled česar konj slabo stoji, nekatere mišice čez mero trpe, in posledica je krč. Iz tu navedenega sledi, da Vam je najprej najti vzrok krču, in če potem vzrok odstranite, krč samodsebe preneha.

Vprašanje 159. Ali lovski čuvaj sme streljati mačke na polju? On trdi, da ima to pravico, ker pravi, da mačke zajce love. (I. G. v P.)

Odgovor: V kranjskih kakor tudi v Vaših (primorskih) zakonskih določilih glede lova se mačke nikjer ne omenjajo, zato dvomimo, da bi jih lovski čuvaj smel streljati. Pač pa lovski zakon za Češko dovoljuje, da se mačke, ki se dobe 380 m od kake hiše oddaljene, smejo pobijati od strani najemnika lova ali njegovega pooblaščenca. Da so mačke mladim zajcem nevarne, je resnično.

Vprašanje 160. Kakšen je razloček med črnimi in rdečimi bezgovimi jagodami? Jaz nameravam iz bezgovih jagod kuhati žganje; ker pa nekteri trdijo, da so bezgove jagode strupene, zato prosim puka, da ne bom imel nepotrebnih stroškov z nabiranjem tega bezga, ki je viscko v gorah. (A. R. v P.)

Odgovor: Razloček? Razloček je ta, da so ene jagode črne, druge pa rdeče, da so prve plod črnega bezga (sambucus nigra), druge pa plod divjega bezga ali češuljeka (sambucus racemosa). Strupene so pravzaprav oboje jagode, ker te kakor one povzročajo drisko in bljuvanje; pač pa so rdeče še veliko bolj. Zaraditega pa ni izključeno, da bi se bezgove jagode ne rabile za zdravilo, saj druge še veliko močnejše strupe rabimo za izborna zdravila. Za kuhanje žganja služi le črni bezeg; rdečega ne rabijo, bržkone zato, ker ne izplača dela; dá namreč silno malo žganja. Bezgovo žganje se sme rabiti le za zdravilo, ki se mora pametno jemati, ker je tudi bolj ali manj strupeno.

Vprašanje 161. Hudo voje ko imam z našimi kmeti, zato prosim pomoči v obliki odgovora v Vašem listu. Reč je taka: Naši ljudje mislijo, da med pada izpod neba na ovetje. Katar je ugodna megla, pada namreč med. V nedeljo se je na javnem prostoru moji nasprotni trditvi ugovarjalo in neki Poljanec je trdil, da na neko njegovo jablano pade v topli pomladi toliko medu, da je cvetje popolnoma zalito in da ta med more priti sploh le iz neba, ker iz drevesa ne more. Moje ugovarjanje, ktero sem podprl z raznimi primerami, ni prav nič izdalo, zato prosim Vaše pomoči, ker ljudje imajo na drugi strani v „Kmetovalca“ neomejeno zaupanje. (F. Š. pri Sv. A.)

Odgovor: Vaš stan nam je porok, da ste vedeli svoje trditve podpreti z dokazili, kakršne bi tudi mi morali navajati, zato epustimo vsako dokazovanje. Jeziti in čuditi se pa ne smete nad nazori naših kmetovalcev, saj niso oni krivi napačnih nazorov, temveč oni činitelji, ki niso skrbeli za strokovno-naravoslovno izomiko kmetovalca, ki je podlaga umnemu

kmetovanju. Kako naj preprosti kmet, ki prav nič ne ve o rasti rastlin in o pretvarjanju snovi v rastoči rastlini, pojmi tvorjenje medu v nektarijah cvetja! Saj je malo izobražencev, ki so naredili maturo, da bi kaj vedeli o tem. Preprost človek, kadar si ne ve tolmačiti kakšnega pojava v naravi, ga smatra za čudež ali za posledico čarovnije. Če bi med padal iz neba, to bi bil čudež, kakor je bil takrat, ko je Bog dal deževati sladko mano; žal, da nas Bog dandanes s takimi čudeži ne preseneča Vsakega človeka boste prepričali le z dokazili, ki so za njegovo pamet pristopni, zato neveščemu človeku ne morete priti z vednostnimi dokazi, temveč le s takimi, ktere pojmi, po domače rečeno, s takimi, ki jih more prijeti. Svetujemo Vam naslednje: Naredite stavo z Vašim Poljancem; kdor jo izgubi, naroči na svoje stroške deseterim kmetovalcem naš list za vse leto. Stavo naj pa odloči naslednji poskus Spomladi, ko se je na jablani naredilo cvetno popje izberite nekatere vršičke s cvetjem, ki se imajo ravnekar razcveteti. Te vršičke zavijte v bel, mehak popir, ki ste ga prej z oljem napojili, da je bolj prozorn in da ga vlaga ne uniči (najboljši bi bil prozorn pergamentni popir, kakor se rabi za zavijanje presnega masla) Vršičke je tako zaviti, da imajo pod popirnatim zavojem veliko praznega prostora in da se zrak pod zavojem lahko samodsebe menjava Popje se bo pod popirjevim omotom razvilo v cvetje, kakor drugo nezavito, in kadar bo cvetje popolnoma razvito, pa ga oitrgajte in pokažite na dnu cvetja Vašemu nevernemu Tomažu med, ki gotovo ni prišel iz neba skoz gosti popir. Mimogrede bodi povedano, da je med nekterim rastlinam nekaj prepotrebnege, ker vabi žuželke (čebele, ose, metulje i. t. d.), da prenašajo cvetni prah za oplojenje, brez česar bi se ne mogel delati sad.

Gospodarske novice.

* **Prošnja do čebelarjev.** Stare, slikane, a dobro ohranjene končnice panjev kupuje in dobro plačuje kmetijska družba; zato prosimo čebelarje, ki imajo take končnice naprodaj, naj jih izvolijo družbi ponuditi. Kupijo se le stare (vsaj 30 let) glede lesa kakor glede slike dobro ohranjene končnice. Prednost se daje končnicam, katerih slike predstavljajo ljudi, živali, duhove i. t. d. Ponudniki naj naznanijo število končnic, kratek popis, kaj podobe predstavljajo, koliko so približno stare in kaj zahtevajo zanje.

* **Močna krmila,** in sicer lanene in sezamove tropine ima sedaj družba zopet v zalogi in jih bo imela vso zimo. Lanene tropine stanejo 18 K, sezamove pa 16 K 100 kg z vrečo vred v družbenem skladišču ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Vse te tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Tomasovo žlindro** za jesensko gnojenje travnikov ima družba v zalogi le 16 % in jo oddaja po 6 K 20 h 100 kg z vrečami vred. Boljšo, t. j. 17 in 18 % žlindro po 6 K 50 h, odnesno po 6 K 80 h oddaja družba le naročnikom, ki skupaj naroče 1 vagon, ter jo potem pošlje naravnost iz zaloge v Trstu.

* **Kalijevo sol** oddaja družba 100 kg po 12 K 60 h in kajnit po 5 K. — Vsa umetna gnojila se oddajajo le v vrečah po 100 kg, izvzemši kalijevo sol, ki se oddaja tudi v vrečah po 50 kg. Kdor gnoji travnikom s Tomasovo žlindro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 do 13 % kalija ter stane 5 K. Mesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a še ima več kalija in se vrhu tega še prihrani 2 K 40 h.

* **Ceneje dati umetna gnojila** kakor objavljamo v „Kmetovalcu“ ni mogoče, ker so cene tako nizko preračunjene, da družba nima niti vinarja dobička in da ravno brez izgube izbaja. Iz tega vzroka nujno prosimo gg. ude, naj nas nikar

ne nadlegujejo s pismi za znižanje cen, ker moramo glede določenih cen enako postopati napram vsem naročnikom.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba le v vrečah po 50 kg ali 100 kg in le udom. ki sami ne morejo ponjo v Ljubljano. Cena živinski soli je 3 K 38 h za 50 kg in 6 K 63 h za 100 kg, ter je denar brezpogojno naprej poslati, ker se družba na naročila brez denarja ne bo ozirala.

* **Premovanje konj** za leto 1903 se je vršilo meseca avgusta in septembra. V nastopnih vrstah priobčujemo imena odlikovancev. (Dalje.)

Pri premovanju v Kranju 13 dne avgusta so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Merkun iz Bašlja 70 kron, Jakob Primožič od Sv. Katarine in Ivan Čebašek s Prebaševega po 40 kron, Jakob Bašar iz Strazišča in Frančišek Zvoljšak iz Svetja po 30 kron, Jernej Pilar iz Rupe 20 kron, Ivan Cuderman iz Predoslja in Ivan Barle iz Nakla vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Josip Zelnik iz Dvorij 50 kron, Anton Primožič iz Križa 30 kron, Frančišek Aleš iz Podreče 20 kron, Ivan Likozar iz Vokla, Jakob Grašič iz Besnice in Matija Bugar iz Podreče vsak srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Ivan Celar iz Predoslja, Jakob Grašič iz Besnice iz Matija Zupan iz Sela po 20 kron, Ivan Remec s Spodnjega Brnika, Anton Danič iz Velesovega Frančišek Zupan iz Prebaševega in Mihael Grošel iz Vogelj vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Ribnici 14 dne avgusta so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Ivan Levstek iz Bukovice 70 kron, Josip Češarek iz Nemške Vasi 40 kron, Frančišek Marolt iz Pustega Hriba 30 kron, Frančišek Skieber iz Skalovja in Matija Perc iz Mošvalda po 20 kron, Anton Ružič iz Ribnice in Ivan Šobar iz Prigorice vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Alojzij Kos iz Gorenje Vasi 50 kron; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Josip Verderber iz Kočevja 30 kron, Ivan Riglar iz Praproč in Josip Češarek iz Nemške Vasi po 20 kron, Ivan Bregar iz Ribnice, Ivan Levstek iz Bukovice, Jakob Češarek iz Dolenje Vasi in Alojzij Kos iz Gorenje Vasi vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Trebnjem 17. dne avgusta so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Josipina Hribar iz Velikega Gabra 70 kron, Alojzij Pavlin iz Trebnjega 40 kron, Ivan Kovačič iz Velikih Dol in Frančišek Zadel iz Št. Vida po 30 kron, Josip Jeraj iz Velikega Gabra in Ignacij Lindič iz Strelca po 20 kron, Avgust Drelse iz Ljubljane in Anton Potokar iz Strelca vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Frančišek Bizjak iz Skovca 50 kron; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Ana Bregar iz Planine 30 kron, Mihael Gričar iz Dolenjega Vrha, Ivan Kristan iz Št. Vida, Josip Čeh iz Ponikev in Matija Gorenjec iz Mačkove Vasi po 20 kron, Alojzij Pavlin iz Trebnjega, Ignacij Lindič iz Strelca, Josipina Hribar iz Velikega Gabra, Anton Prijatelj iz Rakovnika in Avgust Drelse iz Ljubljane vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju v Št. Jerneju 20 dne avgusta so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Frančišek Kuhar iz Prekope 70 kron, Frančišek Gorenjec iz Malene in Frančišek Repšelj iz Št. Jakoba po 40 kron, Alojzij Mencin iz Drame, Ivan Stroj in Ostroga in Alojzij Banič iz Smednika po 30 kron, Alojzij Marinček iz Cirkelj, Ivan Kerhin iz Gradišča, Martin Repšelj iz Št. Jakoba, Frančišek Jordan iz Malene, Josip Bacole iz Pristavice in Ivan Kuntarič iz Velikega Mrašovega po 20 kron, Ivan Korenič iz Čadrežev, Josip Jordan iz Prekope, Anton Gregorič iz Dob in Frančišek Lozar iz Grobelj vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Ivan Kerin iz Sv. Križa 50 kron, Ivan Račedič iz Skopje 40 kron, Peter Durjava iz Škocijana 30 kron,

Florijan Zorko iz Družinske Vasi 20 kron, Ivan Globelnik iz Škocijana, Frančišek Fabijan iz Gradišča, Ivan Seljak iz Dobrave in Josip Zelnik iz Dolnjih Skopie vsak srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebice posestniki: Ivan Stroj in iz Ostroga 40 kron, Josip Bučar iz Ostroga 30 kron, Anton Stravs iz Kestanjevice, Ivan Kerhin iz Brezovice, Ivan Hrovat iz Zgornje Brezovice, Josip Jereb iz Ostroga, Josip Kralj iz Zaloga, Ignacij Rangus iz Čadče, Matija Vene iz Zaboršta in Anton Gregorič iz Dob po 20 kron, Martin Repšelj iz Št. Jakoba, Anton Dvojmič iz Koprivnika, Josip Becele iz Pristavice in Josip Vide iz Spodnje Starevasi vsak srebrno svetinjo.

(Konec prih.)

* **Oves kupuje po najvišjih ljubljanskih tržnih cenah** c. kr. vojni erar, in sicer v vsaki, tudi majhni množini naravnost od kmetov. Vsako soboto od 10—11 dopoldne bo pa c. kr. kmetijska družba kupovala na podlagi poslanih ali osebno prinesenih vzorcev oves za c. kr. vojni erar, in sicer v svoji pisarni v Ljubljani na Turjaškem trgu. Pri nakupovanju bo navzoč zastopnik vojaštva. Plačevalo se bo najmanj po zadnji ljubljanski tržni ceni. Ponujeni oves mora biti primerno čist. Vzorec mora biti enak vsi zalogi; kdor bo na podlagi vzorca prodal in potem poslal slabše blago, bo imel škodo, ker se blago ne bo sprejelo. Torej pozor in vestno ravnanje. Kmetovalci, poslužite se te prilike, prodati svoj pridelek bolje kakor po prekupeh! Tožite, da v Ljubljani noben trgovec ne plačuje po tržnih cenah, kakor so v listih objavljene, sedaj imate priliko prodajati po teh cenah. Kupljeno blago mora prodajalec na svoje stroške poslati v Ljubljano ter tudi užiti plačati. Ponudniki po pošti naj gledajo, da bodo vzorci prvočasno došli. Prodajalci, ki osebno pridejo, morejo blago precej s seboj pripeljati. Kupovalo se bo le od pridelovalcev samih, in ne od prekupev.

* **Fosforovokislo klajno apno**, in sicer od tvrde Barthel na Dunaju, bo imela družba vsled opetovano in mnogostransko izražene želje svojih udov od sedaj naprej v zalogi ter ga bo oddajala 100 kg po 24 K, 50 kg po 12 K in v vrečicah po 5 kg pa po 2 K 20 h. Manj kakor 5 kg se ga ne bo oddajalo. Denar za naročbe na klajno apno je naprej pošiljati in se na naročbe brez denarja ne bo oziralo. Opozarjamo tudi na inserat v današnji številki „Kmetovalca“.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 17. septembra 1903.

Seji je predsedoval družbeni podpredsednik gospod ravnatelj Povše, navzoči so bili: zastopnik c. kr. deželne vlade gosp. c. kr. nadkomisar Kresse in odborniki gg.: baron Lazarini, Lenarčič, baron Liechtenberg, Pavlin, Pogačnik, dr. Romih, Rohrman, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in družbeni ravnatelj Pirca.

Ker družba že dolgo časa uvideva potrebo preosnove podkrovske šole, a se zadeva nikamor ni premaknila; ker se je nadalje družba postavila na edino pravo stališče, da ona ni nikakor dolžna toliko žrtvovati za šolo, ki so jo dolžni vzdrževati drugi činitelji, zato je lansko leto bila prisiljena kar nakratko izreči, da z 31. decembra t. l. šola opusti. Na poziv c. kr. deželne vlade, kaj je ukreniti, da šola ne preneha, ker se preosnova ne da v tem letu izvršiti, je odbor po daljši razpravi, ktere se je udeležil tudi zastopnik c. kr. deželne vlade, sklenil, da obdrži še nadalje začasno, a največ dve leti, t. j. do 31. decembra 1905 podkrovske šole, če se mu da na leto 3000 K prispevka kot povračilo za izgubo obresti v podkrovske šole naložene glavnice in stroškov za vzdrževanje poslojij.

Glavni odbor je na podlagi došlih prošenj sprejel 12 gojenk v novi enoletni tečaj družbene gospodinske šole, pri čemer se,

žal, ni mogel ozirati na prošnje Štajerk in Primork, ker ni bilo mogoče sprejeti niti vseh Kranjc. Prvočasno se je zgledilo 32 prosilk. Odbor je obenem sklenil sporočiti c. kr. namestništvu v Trst, da letos tudi ni mogoče sprejeti primorske štipendistke.

Glavni odbor je pooblastil družbeno predsedništvo, da prične obravnave z vodstvom Marijanišča, z deželnim zastopom ter s c. kr. kmetijskim ministrstvom, da se eventualno družbena gospodinska šola razširi na tak način, da bi ne trpeli zaradi večjega števila gojenk dosedanja izborni uspehi praktičnega pouka, ali pa da se osnuje na drugem primernem kraju še ena gospodinska šola.

Na poziv c. kr. deželnega šolskega sveta je oddal glavni odbor svoje mnenje glede razdelitve državnih in deželne podpore za šolske vrtove.

Ravnatelj Pirca je poročal glavnemu odboru o obravnavah med c. kr. deželno vlado in družbo zastran porabe državne podpore za govedorejo. Poročilo je glavni odbor vzel na znanje ter je sklenil malenkostno vsoto, ki jo dá vlada družbi za pospeševanje govedoreje na razpolaganje, porabiti po dosedanjem preskušanem dobrem načinu.

Glede dopisa c. kr. kmetijskega ministrstva, s katerim se kmetijska družba pozivlje izreči svoje mnenje, na kakšen način bi bilo trajno vpeljati zanesljivo preskušanje govedi z ozirom na njeno porabnost glede čistega dohodka, je odbor sklenil naročiti družbenemu ravnatelju kot potovalnemu učitelju, da izdelava strokovno poročilo z ozirom na razmere v deželi.

Zaradi pozne ure so se ostale točke dnevnega reda prenesle na prihodnjo sejo in so bili končno sprejeti za nove družbene ude gg.

Stržinar Gregor, posestnik in gostilničar na Vrhniki; Košir Ivan, posestnik v Osredkih pri sv. Katarini; I. Dolenska posojilnica in hranilnica v Metliki; Edlman Ivan, posestnik v Libeličah na Koroškem; Spetič Frančišek, posestnik v Orehku; Česnik Ivan, posestnik v Žejah; Doles Ivan, posestnik v Slavini; Trdan Ivan, posestnik v Sušju; Rustja Alojzij, posestnik v Škriljah; Roglič Jakob, vodja zemljiške knjige v Litiji; Stopar Andrej, posestnik v Šmartnem pri Litiji; Primec Frančišek, posestnik na Jurdanih; Klopčič Ivan, posestnik v Selišah; Vatovec Josip, trgovec in posestnik v Misliah; Remškar Ivan, posestnik v Črni Vasi; Strmljan Jakob, posestnik v Kostrevnici; Župančič Anton, posestnik v Bukovci; Rozman Frančišek, blagajnik c. kr. deželnega plačilnega urada v Ljubljani; Pelegrini Josip, c. kr. sodnik v Ložu; Nučič Anton, c. kr. davkar v Ložu; Hlabše Ivan, posestnik in gostilničar v Ložu; Petrič Ivan, posestnik in mlinar v Markovcu; Habijan Jurij, posestnik v Spodnji Luši; Skubec Viktor, asistent c. kr. viinarskega nadzorstva v Novem Mestu; Pavšič Ivan, organist v Otaležu; Mercina Ivan, učitelj na c. kr. vadnici v Gorici; Ferjančič Frančišek, posestnik na Gočah; Križaj Gašper, posestnik v Zajelski; Kökl Tomaž, posestnik v Beli peči; Kavalir Gašper, posestnik v Beli peči; Kussian Josip, posestnik v Beli peči; Engelhart Jera, posestnica v Beli peči; Miklč Ivan, posestnik v Starem Tigu; Schütz Mihael, p. d. Fajdl, posestnik v St. Lipšu pri Rajneku; Mahnič Jernej, posestnik v Senožečah; Franetič Andrej, posestnik v Potočah; Bahovec Ivan, veleposestnik in trgovec v Ljubljani; Goričar Frančišek, posestnik v Latušu.

V a b i l o

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Dol. Logatcu, ki bo v nedeljo, 11. oktobra popoldne ob štirih v dolenjelogški šoli z naslednjim s p o r e d o m:

1. Predavanje ravnatelja g. G. Pirca.
2. Volitev načelnika in odbora.
3. Slučajnosti.

Odbor.

Listnica uredništva.

I. S. v T. Kar smo Vam v zadnji številki »Kmetovalca« odgovorili na tem mestu, ni resnično. Od prijateljske strani smo bili opozorjeni, da ima Koroška nov lovski zakon, in sicer z dne 4. avgusta l. 1902., za ktere ga se je izdala izvršitvena naredba 6. majnika t. l.

A. S. v D. Premakljivo blago smete zavarovati pri katerikoli zavarovalnici, ter nikakor niste vezani na tisto, kjer je zavarovano pobištvo.

A. R. v P. Divji kostanj, ali kakor ga Vi imenujete, senčni kostanj, se more presajati jeseni ali spomladi. V Vaši rahli zemlji bi priporočali spomladansko saditev.